

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

**Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn
(1939) 1945–1955**

Inventář

EL NAD č.: 1977
AP č.: 546

Mgr. Radka Kinkorová

Horšovský Týn 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	6
Seznam použitých pramenů a literatury.....	7

Příloha

Seznam použitých zkratk	8
-------------------------------	---

Inventární seznam	9
--------------------------------	---

I. Vývoj původce archiválií

Původce archiválií:

Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn, 1945–1955 (horní hranice stanovena podle datace nejmladší archiválie).¹ Sídlo do 26. 10. 1946 Stalinova 16, po té Boženy Němcové 2/34.

Četnická stanice Staňkov, existence 1872–1945, sídlo nejprve v prvním patře radnice čp. 1, později v domě čp. 27 Václava Vebra, čp. 72 Františka Pavlíka a v domě čp. 35 Julia Trnky, v roce 1921 v Husově ulici čp. 120, od roku 1923 pak v obecním domě čp. 172.

Již před koncem války doporučil ministr vnitra Košické vlády ve svém návrhu ze 17. dubna 1945 zrušení četnictva. K tomu došlo v souvislosti s výnosem ministerstva vnitra z 30. června 1945,² jenž ustanovil vznik SNB jako jednotného vojensky organizovaného strážného sboru, který měl plnit v pozměněné formě úkoly a funkce dříve zastávané četnictvem. Až do vydání zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, sbor pro výkon své služby prozatím používal předpisů platných před 30. zářím 1938, pokud neodporovaly výnosu ministra vnitra a programovým zásadám vlády. Nový zákon rušil platnost zákona č. 229/1920 Sb., o četnictvu. Do Sboru národní bezpečnosti byli po prověření zařazeni příslušníci dosavadních bezpečnostních uniformovaných sborů, tj. četnictva, státní policie a obecní výkonné policie, a vybraní příslušníci partyzánských a revolučních jednotek, osoby navrátivší se z koncentračních a internačních táborů apod. SNB převzal strukturu četnictva a rovněž plynule pokračoval v dosavadní činnosti, jež spočívala v udržování veřejné bezpečnosti. SNB byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti, kterou zajišťovaly okresní a zemské národní výbory.

Při obnovování činnosti bezpečnostních sborů na dříve obsazeném území po skončení druhé světové války byla na horšovskotýnském okrese rozkazem okresního četnického velitele v Domažlicích nadporučíka Zlatníka nejrychleji znovuzřízena stanice v Horšovském Týně³ a až poté bylo zřízeno i okresní velitelství. Stabilizaci situace v Horšovském Týně prospělo jmenování místní správní komise v čele s Václavem Starým ze Staňkova dne 15. května a zřízení okresního velitelství SNB v čele s velitelem Ladislavem Šimáčkem dne 25. (26.) května 1945. Okresnímu velitelství v Horšovském Týně podléhalo 14 stanic. Většina z nich byla obnovena ke dni 14. května 1945. K zajištění jejich provozu sem byli posíláni četníci z okresu Domažlice. Do znovuzřízení okresního četnického velitelství v Horšovském Týně působil pro okres Horšovský Týn jako okresní velitel domažlický okresní velitel vrchní strážmistr František Zlatník.

Charakter činnosti SNB určoval zákon z 11. června 1947 č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, doplněný vládním nařízením z 19. prosince 1947 č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti. Nadále zůstalo základním posláním sboru chránit veřejnou bezpečnost, bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností. Národní bezpečnost měla především chránit ústavní zřízení, převzala rovněž záležitosti, pro něž byly dříve zřízeny státní policejní úřady, ale také střežení státních hranic, které bylo vyhrazeno strážci obrany státu. Do oboru činnosti národní bezpečnosti spadaly i policejní věci požární, záležitosti silniční, železniční a letecké dopravy, evidence obyvatelstva, zejména hlášení pobytu, cestovní pasy, boj proti zločinnosti a sociální nepřizpůsobivosti, ochrana úrody, policejní

¹ Okresní velitelství SNB 1945–1949, Okresní velitelství NB 1949–1952, Okresní oddělení VB 1952–1954, Okresní oddělení ministerstva vnitra – oddělení VB 1954–1964.

² Směrnice MV č. 3700-26/6-45-V/4 z 30. června 1945 o organizaci Sboru národní bezpečnosti.

³ Památník okresní stanice SNB udává obnovení stanice již k 5. květnu 1945, první zápis v podacím deníku (inv. č. 13) je z 10. května 1945 a toto datum potvrzuje i zápis v památníku stanice SNB Horšovský Týn (inv. č. 1).

uzavírací hodiny, ztráty a nálezy aj. Vládnímu nařízení č. 229/1947 Sb. předcházelo téhož dne vydané vládní nařízení č. 228/1947 Sb., o přísaze členů Sboru národní bezpečnosti.

Po faktickém ustavení SNB fungovalo v každém okrese okresní velitelství SNB a několik jemu podřízených velitelství stanic. Okresní velitelství SNB byla podřízena oblastnímu velitelství SNB, jež vzniklo na místě dosavadního velitelství četnického oddělení (říjen 1945). Další instance představovala zemská velitelství SNB a ministerstvo vnitra. Správními úřady národní bezpečnosti se staly opět národní výbory (kromě místních). SNB podléhal vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro něj vojenský řád, disciplinární předpisy však pro něj stanovovalo ministerstvo vnitra. Okresnímu velitelství SNB v Horšovském Týně podléhaly stanice SNB Bělá nad Radbuzou, Blížejov, Čečovice, Eisendorf, Grafenried, Horšovský Týn, Hostouň, Meclov, Osvračín, Pivoň, Poběžovice, Rybník, Semněvice a Staňkov. Okresní velitelství SNB v Horšovském Týně podléhalo Oblastnímu velitelství SNB v Plzni (společně s OV Kralovice, OV Plzeň-venkov, OV Přeštice, OV Rokycany a OV Stříbro).

Okresní velitelství působila v obvodech ONV, v čele okresního velitelství stál velitel ustavovaný zemským velitelem SNB po dohodě se zemským národním výborem.

Od 1. ledna 1949 vstoupil v platnost zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, který mj. ukládal provádět v rámci SNB politickou a osvětovou výchovu.⁴ Zásadní význam pro činnost bezpečnostního aparátu mělo přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. z 23. května 1950 a především zřízení ministerstva národní bezpečnosti vládním nařízením č. 48/1950 z téhož dne.⁵ Pod pravomoc nového ministerstva přešly veškeré ozbrojené složky ministerstva vnitra a jeho bezpečnostní agenda. Zřízení nového ministerstva představovalo zásadní změnu v řízení SNB, národní výbory přestaly být správními úřady národní bezpečnosti.

Velitelství stanic SNB (poté Národní bezpečnosti /NB/) byla již od roku 1949 redukována a po přetvoření okresních velitelství NB na okresní velitelství Veřejné bezpečnosti (VB)⁶ se v roce 1951 stanice rušily. Místo nich se zřizovala v rámci reorganizace VB k 1. březnu 1951 okrsková služba. Okrsky VB, které převzaly část úkolů rušených stanic, již nebyly samostatnými útvary. K výkonu služby na území okrsku byl určen okrskový zmocněnec VB (okrskář), jenž zodpovídal za pořádek a bezpečnost ve svém okrsku a byl součástí I. (venkovního) oddělení okresního velitelství NB a poté v roce 1953 zřízeného okresního oddělení VB. Na rozdíl od stanic SNB okrsky již neprováděly úplné objasňování trestných činů a nezpracovávaly trestní oznámení.

Okresní velitelství NB byla organizována analogicky podle krajských oddělení a zahrnovala tedy I. oddělení venkovní (vnější) služby, II. oddělení kriminální služby, III. oddělení průkazů a IV. oddělení dopravní bezpečnosti. Po reorganizaci pak byla Okresní oddělení VB tvořena sekretariátem, dozorčí službou a pěti referáty: 1. kriminální služba, 2. vnější služba, 3. průkazy, 4. dopravní služba a 5. hospodářský referát.

Sbor národní bezpečnosti tvořily až do roku 1990 dvě složky, Veřejná bezpečnost a Státní bezpečnost. Státní bezpečnost zanikla rozkazem ministra vnitra Richarda Sachera 1. února 1990, Veřejná bezpečnost byla na základě zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ze dne 21. června přeměněna ke dni 15. července 1991 na Policii České republiky.

---

⁴ Tomuto zákonu předcházelo přijetí dvou závažných zákonů o postihu protistátní nepřátelské činnosti: zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratického zřízení, a zákona č. 247/1948, o táborech nucené práce.

⁵ Vládní nařízení č. 48/1950 Sb., kterým se zřizuje ministerstvo národní bezpečnosti. Toto ministerstvo působilo do 1. října 1953, kdy bylo zrušeno a jeho pravomoci přešly zpět na ministerstvo vnitra

⁶ Později přejmenované na okresní oddělení VB.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie pocházející z činnosti okresního velitelství SNB v Horšovském Týně byly do Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně delimitovány z archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň (EL NAD 10133), jenž byl dosud v péči I. oddělení SOA v Plzni, a to protokolem o přemístění (delimitaci) archiválií ze dne 25. října 2016 čj. SOAP/010-0839/2016. Podle přílohy k tomuto protokolu oblastní archiv delimitoval 2 úřední knihy, 29 podacích protokolů a 15 indexů pocházejících z činnosti okresního četnického velitelství Horšovský Týn. Při vymezování jednotlivých archivních fondů v SOkA Domažlice však byly některé archiválie určeny do archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn, protože pocházejí až z období po zániku četnických stanic. Archiválie označené v předávacím protokolu jako indexy byly definovány jako repertáře, mezi předávanými archiváliemi byly i úřední knihy. Toto rozčlenění delimitovaného materiálu proběhlo až v roce 2017, proto je přírůstek archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – stanice Horšovský Týn evidován pod číslem 86/2017.

Státní oblastní archiv v Plzni převzal archiválie k uložení do archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň ve dvou přejímkách, a sice 11. března 1960, č. přírůstku 17-20/1960, a 7. října 1961, č. přírůstku 7-42/1961.

Z písemností vzniklých z činnosti okresního velitelství SNB v Horšovském Týně se dochoval památník stanice, registraturní pomůcky a evidenční knihy. Poznámky v registraturních pomůčkách podávají informaci o skartaci (zničení) spisů.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn obsahuje archiválie pocházející z let 1939–1955. Jako prius archivního fondu je označen rok 1939 u inv. č. 20, pod kterým je uložen podací protokol obyčejný, jenž byl v období od 22. února 1939 do 23. září 1939 pravděpodobně veden četnickou stanicí ve Staňkově.

Přestože stanice SNB byly rušeny v roce 1951 a místo nich začaly působit okrsky VB, které již nebyly samostatné, ponechala zpracovatelka v archivním fondu i archiválie z let 1951–1955, a to na základě doporučení komise pro předarchivní činnost a péči o archiválie z 24. října 2016, jež vydala v souvislosti s delimitacemi archiválií Fondů Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň probíhajícími na podzim 2016 (viz kapitola II.).

Archivní fond tvoří úřední knihy a registraturní pomůcky. Registraturní pomůcky se dělí na tajné podací protokoly, důvěrné podací protokoly, podací protokoly pro povolenky pro vstup do hraničního pásma, podací protokoly důvěrného zpravodajství a obyčejné podací protokoly. Podací protokoly jsou v jednotlivých řadách seřazeny chronologicky a po nejmladším podacím protokolu následují repertáře rovněž v chronologickém pořadí. Dále jsou rozlišeny označením oddělení, popřípadě pracovníkem. Na nejasně navazující čísla jednacích v po sobě jdoucích registraturních pomůčkách je v obsahu inventárního čísla upozorněno (!).

Po formální stránce je inventář zpracován podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006–0767/2010 a jeho dodatku čj. SOAP/006–1300/2014 a dále podle metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra čj. MV–46913/AS–1/AS–2013.

Během pořádání nebyly vyřazeny žádné archiválie. Z pohledu úplnosti zachování archiválií je archivní fond označen jako torzovitý, nedochovaly se žádné spisy. Jazykem archiválií je čeština. Některé archiválie jsou fyzicky poškozené (utržené desky inv. č. 25).

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie inventarizovaného archivního fondu pocházejí z činnosti okresního velitelství SNB v Horšovském Týně. Badateli vyhledávaným bude pravděpodobně památník stanice vedený v letech 1945–1948, který podle jednotného předtisku podává informace o příslušnících SNB a rovněž o její činnosti velitelství. Vzhledem k okolnostem vzniku památníku je ovšem třeba zachovat kritický přístup k tomuto pramenu, ostatně jako k jiným pamětním knihám. Badatelům k dispozici jsou evidenční knihy vydaných osobních legitimací pro osoby určené k odsunu.

Dále se v archivním fondu dochovaly především registraturní pomůcky, jejichž výpovědní hodnota je limitována účelem, který jako takové plnily. Přesto však přibližují agendu, jíž velitelství SNB v daném období vykonávalo.

Pro hlubší poznání činnosti a působení okresního velitelství je ovšem bezpodmínečně nutné prostudovat i další archivní materiál. Z archiválií uložených ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně lze doporučit zejména archivní fond Okresní národní výbor Horšovský Týn a především archivní materiál nadřízených složek uložený v Národním archivu a archiválie uložené v Archivu bezpečnostních složek.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Mgr. Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 2. prosince 2019

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Okresní národní výbor Horšovský Týn* (EL NAD 150).

Literatura

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KVAPILOVÁ, Iva. Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945 – 1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. *Sborník AMV 1/2003*, s. 68–90.

KVAPILOVÁ, Iva. Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejně bezpečnostní složku. *Sborník AMV 2/2004*, s. 9–69.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva IV. : Československo (1945 – 1989)*. Praha : Police history, 2011.

Příloha: Seznam použitých zkratk

AMV	Archiv Ministerstva vnitra
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
eid. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
MV	ministerstvo vnitra
NB	Národní bezpečnost
OO	okresní oddělení
OV	okresní velitelství
ppr	podací protokol
rep	repertář
Sb.	Sbírka zákonů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
VB	Veřejná bezpečnost

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
I. Knihy			
Památník			
1	Památník okresního velitelství	1945–1948	ukn 1
Evidenční knihy			
2	Evidence vydaných osobních legitimací pro osoby určené k odsunu	1947	ukn 2
3	Evidence vydaných osobních legitimací pro osoby určené k odsunu	1948–1954	ukn 3
II. Spisový materiál			
A. Registraturní pomůcky			
Podací protokoly tajné			
4	Podací protokol tajný 22. 8. 1945–31. 12. 1948; čj. 1/45–297/48	1945–1948	ppr 1
5	Podací protokol tajný 3. 1. 1949–2. 1. 1950; čj. 1/49–5/50 (čj. 1–5 přepsána do nového ppr 3)	1949–1950	ppr 2
6	Podací protokol tajný 2. 1. 1950–30. 12. 1951; čj. 1/50–449/51	1950–1951	ppr 3
7	Podací protokol tajný 1. 1. 1952–22. 8. 1953; čj. 1/52–350/53	1952–1953	ppr 4
8	Podací protokol tajný 22. 8. 1953–31. 12. 1954; čj. 351/53–682/54	1953–1954	ppr 5
9	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1947–1948	rep 1
10	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1949	rep 2
11	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1954	rep 3

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

Podací protokoly důvěrné

12	Podací protokol důvěrný 30. 5. 1945–18. 6. 1947; čj. 1/45–120/47	1945–1947	ppr 6
13	Podací protokol důvěrný 19. 6. 1947–31.12. 1948; čj. 121/47–485/48	1947–1948	ppr 7
14	Podací protokol důvěrný 1. 1. 1949–17. 3. 1949; čj. 1/49–63/49	1949	ppr 8
15	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1945–1948	rep 4
16	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1949	rep 5
17	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1950–1951	rep 6
18	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému Z	1945–1946	rep 7

Podací protokol pro udělování povolenek pro vstup do hraničního pásma

19	Podací protokol pro udělování povolenek pro vstup do hraničního pásma 3. 4. 1950–4. 6. 1951; čj. 1/50-116/51; evidenční povolenek k pobytu v hraničním pásmu 1952	1950–1952	ppr 9
----	--	-----------	-------

Podací protokoly obyčejné

20	Podací protokol obyčejný v období 22. 2. 1939–23. 9. 1939; čj. 81/39–249/39, pravděpodobně vedený četnickou stanicí Staňkov; 26. 5. 1945–26. 10. 1945; čj. 1/45–810/45 vedený okresním velitelstvím SNB H. Týn	(1939) 1945	ppr 10
21	Podací protokol obyčejný 26. 10. 1945–9. 3. 1946; čj. 811/45–460/46	1945–1946	ppr 11
22	Podací protokol obyčejný 11. 3. 1946–22. 1. 1947; čj. 461/46–130/47	1946–1947	ppr 12

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
23	Podací protokol obyčejný 22. 1. 1947–31. 12. 1947; čj. 131/47–1990/47	1947	ppr 13
24	Podací protokol obyčejný 3. 1. 1948–22. 9. 1948; čj. 1/48–1990/48	1948	ppr 14
25	Podací protokol obyčejný 23. 9. 1948–5. 2. 1951; čj. 1991/48–100/51	1948–1951	ppr 15
26	Podací protokol obyčejný 6. 2. 1951–4. 9. 1953; čj. 101/51–5449/53	1951–1953	ppr 16
27	Podací protokol obyčejný 5. 9. 1953–29. 12. 1954; čj. 5451 (!)/53–13576(!)/54	1953–1954	ppr 17
28	Podací protokol obyčejný III. oddělení 1. 3. 1951–29. 11. 1951; čj. 1/51–1290/51	1951	ppr 18
29	Podací protokol obyčejný III. referát (Kovář) 29. 11. 1951–14. 3. 1953; čj. 1291/51–2400/53	1951–1953	ppr 19
30	Podací protokol obyčejný III. referát (Málek) 14. 3. 1953–10. 9. 1953; čj. 2402/53–4440/53	1953	ppr 20
31	Podací protokol obyčejný III. referát 10. 9. 1953–31. 12. 1953; čj. 4442 (!)/53–6334/53	1953	ppr 21
32	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1945–1946	rep 8
33	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1946	rep 9
34	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému (k ppr 16)	1952–1953	rep 10
35	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1954–1955	rep 11
36	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1954	rep 12
37	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému (k ppr 19)	1952–1953	rep 13
38	Knihy dodací pro skupiny OO VB	1954–1955	ppr 22

Název archivní pomůcky:	Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Horšovský Týn
Značka archivního fondu:	SNB OV H. Týn
Časové rozmezí:	(1939) 1945–1955
Počet evidenčních jednotek:	38 (3 úřední knihy, 22 podacích protokolů, 13 repertářů)
Počet inventárních jednotek:	38
Rozsah v bm:	0,63
Stav ke dni:	2. 12. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 2. 12. 2019 čj. SOAP/10-717/2019